کێ شکستی بە ریفراندۆم هێنا ؟ … عیماد عەلی

بەکورتیەکەی دەپرسین؛ پرسی ریفراندۆم بریارێکی واقعیانە بوو لە لایەن سەرکردایەتی کوردەوە یان ناچاری و پاڵنانی خودی بوو دەبوایە بدرێت؟ بارودۆخە نێوخۆیی و ناوچەییەکە لەبار بوو یان سەرکێشی و قومارێك بوو بۆ خوێندنەوەی ئەگەرەکان و زانینی دەرئەنجامەکەی؟ ئایا هەمووان دوای جێبەجێکردنی ئالیەت و پیادەکردنی پرسێکی چارەنوسسازی ئاوها، هەست دەکەن کە هەڵە کراوە و پەندی لێوەردەگیرێت یان تەنها وەکو پێشتر لە لایەکەوە ملهوری دەکرێت و لە لایەکی ترەوە تەنها دژایەتی دەکرێت و هەرکەسێك ئەستۆ پاکی خۆی دەردەخات و هەموو شتێك دەخرێتە سەر بەرامبەر بە خەڵکانی خاوەن رای بەڵێ و نەخێریشەوە؟ لێکەوتەکانی ریفراندۆم لە رووی سیاسی یان عەسکەری زیانەکانی دەرکەوتن، بەڵام کەس دەزانێت قازانجەکانی چی دەبێت و کەی دەردەکەون؟ بە گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا قەرەبووی ئەو زیانانە دەکرێتەوە یان کات بەرێکردنە بۆ یەکلاییکردنەوەی پرسی کورد بە کردەوەی عەسکەری لە کاتێکی تردا، وەك پاش شۆرشی ئیسلامی ئێران و بە هەمان ریتم و رەفتار و بیرەوە کە لە نیازەکانیانەوە دیارە؟ ناکۆکیەکان چەند کاریگەریی راستەوخۆیان هەبوو لەسەر پرسەکە و ئەو کەسە ناخاڵانەی نێو بەرێوەچونی پرسەکە و دەستێوەردانی دەرەکی چەند پەرتبونی گەلی کوردستانی سەپاند و بەلاریدانی دروست کرد؟ ئەوەی زیانی بە کۆی پرسەکە داوە، لەم کاتەدا سزا بدرێت یان بهێڵرێتەوە بۆ کاتی ئاسایی خۆی، یان میلەت کەفیلی سزادانی هەموو کەسێکە کە بە دڵۆپەیەکیش زیانی بە پرسە پیرۆزەکە گەیاندبێت و تاماوە ویژدانی ئازاری دەدات؟ ناوچە دابرێنراوەکان لەدەستچوو یان بۆتە ناوچە داگیرکراوەکان و خاوەنی راستەقینەی خۆی قەت وازی لێناهێنێت و لە هەلێکی گونجاودا دەگەرێنەوە دەستی گەل و خاوەنە راستەقینەکەی خۆی؟

جارێك ئەوەی گرنگە بیلێین، کە خەون و ئاواتی تۆزلێنیشتووی سەربەخۆیی بوژایەوە و تەنانەت وەك لەسەری راهاتبوین ترس لە باسکردنی نەما و دونیا لەوە ئاگادار کرایەوە کە نە خودموختاری و نەش فیدراڵی دادی گەلی کورد نادات و رازیبونی بەم وەزعە روکەشیانەیە و کەفی دڵی منداڵێکی کوردستانیش نامرکێنێتەوە. ئینجا؛ ریفراندم بریارێك بوو کە هۆکارگەلێکی کەسی و حزبی و سۆزی

نیشتمانی و نەتەوەیی لە پشتەوەبوو یان کردەوەیەکی بێ بنەما. بەڵێ سەرکێشیەك بوو کە دەبوا ئەمرۆ بێت یان سبەی بکرێت، بۆیە ئەوەی دڵخۆشیە کە تەنها لێکەوتەی سەلبیی نەبوو وەك زۆرێك لەوبارەوە قسەیان کرد، بەڵکو ئەرێنیەکانی وردە وردە دەردەکەون و، بریاری ریفراندۆم وەکو خودی بریارەکە نەك ئالیەتی جێبەجێکردنەکەی ئەگەر لە کاتی خۆیدا نەبوبێت دیارە بۆ ئەو ماوەیە دونیای هەژاند، دوای ئەوە ئەتوانرێت باسی هەڵە یان راستی قبوڵ نەکردنی هەندێك پێشنیار بکرێت وەکو نامەکەی تیلەرسون بە وردی هەڵسەنگێنرێت. بە خۆم لەو بارەوە رای تایبەتیم هەیە و لە کاتی خۆیدا باسم کردووە و دواتر لەکاتی گونجاودا بە وردتر باسی دەکەم، کەنوسینم لەسەر هەیە و بڵاوم کردۆتەوە و لای چەند کەسێك شتە تایبەتیەکانیم درکاندوە و لێرەدا دووبارەی ناکەمەوە و باسکردنی لەم کاتەدا بە شێوەیکی تر لێکدەدرێتەوە.

بە گشتی لە مەودا مێژوویەکەی و درەوشانەوەی ئەم پرس وبریارە وەك پشکۆی نەکوژاوەی کانووی گردان لە ئان و ساتی خۆیدا گرەکەی دەبوژێتەوە . بۆ لایەنە یاسایەکانیشی هەرچیك بێت، بۆ هەرێمی کوردستان هیچ ئەرزشێکی نیە، لەبەر ئەوەی بریاردانی سەربەخۆیی واتە جیابونەوە لە وڵاتێك کە دواتر یاساکانی هیچ واتایەك بۆ تۆ نابەخشێت(هەرچەند ئێستا تەنانەت داداگاکانی ناوەندی عیراقیش ناڵێن پرسی ریفراندۆم نادەستوریە) . کاردانەوەکان دەریانخست کە سەرکێشی بووە و شکستێکی کاتیەو ئەگەرێکی دەرەنجامەکان هاتەدی و زیانی گەورەش لە وەزعە مادیەکانی گەلی کوردستان لە مەودایەکی کورت دەگەیەنێت، لەبەرامبەردا قازانجی گەورەی لە فرێدانی فیدرالیزم و حوکمی زاتی و پینەوپەرۆکانی تر دا دەرەدەکەوێت و هیچ کەس و لایەنێك لەمرۆ بەدواوە ناوێرێت و وژدانی خۆی و گەلی کوردستانیش رێگەی پێنادات تەپڵی ئەو جۆرە شیعارانە لێبدات، کە بە پیادەکردنی ریفراندۆم و پرسی سەربەخۆیی ئێکسپایەر بوون. واتە بە هەموو شێوەیەك و لەهەموو بارەکانیاوە، پەرینەوە بۆ قۆناغی پۆست فیدراڵی هاتەدی و ریفراندۆم ئەڵقەی پێکەوە لکاندنی گەلانی عیراقی پچراند.

بە دەست لەکار کیشانەوەی بارزانی خەونی سەربەخۆیی نامرێت و بگرە لە پەیوەستبوون بە کەسەوە رزگاری دەبێت و وەك تاکە ئامانجی گەورەی گەلی کوردستان دەمێنێتەوە و ئەوانەی کە تەنها لەبەر ئەوەی بارزانی عەرابی بوو، هەڵوێستی نارازی کاتیان هەبوو، ئەمرۆ زیاتر بە خۆیاندا دەچنەوە و هەموو شتێك لە پێناو سەربەخۆییدا دەکەن و

ئەوانەش کە بە خوێندنەوەی بارودۆخەکە و ئەوەی هەیە هەڵوێستیان نواند ئەمرۆ چاوەرێی هەلی گونجاو دەکەن بۆ ئەوەی قۆناغی لەبار بۆ جێبەجێکردنی پرسەکە دیاری بکەن و بە ناراستەوخۆش بێت لە لاشعوری خۆیاندا فیدرالیزمیان توورداوە.
ئەوەی گرەو لەسەر ئاساییبونەوەی وەزعی عیراق بکات، بۆ نەهێشتنی هەلی دووبارە بوژانەوەی وەزعی کوردستان و دووبارە کەوتنە سەر رێرەوی راستی خۆی" لە ئێستاوە دۆراوە" بەڵکو گرفتەکانی عیراق لەم ناوچە داگیرکراوانەدا، ململانێیەکی سەختر لە نێوان خۆیندا دروست دەکات و بەو هۆیەوە ئێران و تورکیاش دەگەرێنەوە سەر ناکۆکیەکانی جارانیان و جگە لە کێشەی حەشدی شەعبی وەك پرسێکی خەتەرناکی ناوچەکە و جیهان لە ماوەیەکی کورتدا پاش دەرکەوتنی ئاسۆکانی سوریا، تەنانەت هاوکێشەکان یەکتردەبرن و بە پشێویەکی گەورەتر و هەیەجانێك کۆتایی دێت کە لە هەناویدا گۆرانکاریە چاوەروانکراوەکە بێتەدی و کوردیش قازانجی لێدەبینێت .

وەزعی نێوخۆی کوردستان لەم بارەوە بە دەوری خۆیدا خولدەخواتەوە و هیچ ئەڵتەرناتیڤێکی واقعی لەئارادا نیە ولایەنەکان تاوێك کۆك و تاوێك ناکۆك بەردەوام دەبێت و تاوەکو کۆی گشتی گۆشارەی فکر و بیری خەڵك وابێت هەر ئەم حزبانە خاوەن دەنگی میلەت دەبن و گۆرانکاری نێوخۆیی و زۆر کەم نەبێت هیچ ئاڵوگۆرێکی ریشەیی نابینین و ئەم حزبانە بەم شێوەیە بە تۆزێك لەرزینەوە لە جێگەی خۆیان دەتەپن . مەگەر لە رووی ئابووریەوە گۆرانێکی جۆری ببینین و حزبەکان ناچاربن لە کاری رۆژانەی خۆیاندا پیداچونەوە بکەن.
بۆ گفتوگۆش لەگەڵ بەغدا" ئەوەی دەیبینم ئەوان تا ئێستا ئامادەی هیچ نین جگە لە کات کوشتن و هەوڵدان بۆ زەلیلکردنی گەلی کوردستان پێش دسەڵاتەکەی، ئەگەر تاسەر بۆیان بچێتە سەر و لەم ماوەیەی کە هەڵبژاردنەکانیان لە پێشە، هەموو ئەگەرێك لە ئارادایە بۆ فرتوفێل کردن و هەڵخەڵەتاندنی یەکتر و موزایەدە لەگەڵ یەکتردا . بۆیە هەموو ئەوانەش لەسەر حسابی بەرژەوەندیەکانی گەلی کوردستان دەبێت و، لەولاشەوە نوێنەرانی کورد بەم کەرەسە و کارەکتەرانەوە لە بەغدا، جگە لە ملکەچی و زەقکردنی ناکۆکیەکانیان و نەخویندنەوەی یەکتر و گواستنەوەی ناتەبایی نێوخۆیی کوردستان بۆ بەغدا هیچ بەرهەمێکیان نەبوو ە و نابێت، بەڵکو بۆ ریفراندۆمەکە رەفتاری وامان بینی کە لەم کاتەدا ناکرێت ناوزەدیان بکەیت بە چی ناو ببرێن باشە.

ئەوەی زۆر گرنگە لەم پرسە و دەرکەوتە و لێکەتەکانی، بیرکردنەوە و

بۆچون و رەفتار و عەقلیەت و مامەڵەی تاك و كۆی گەلی كوردستان و پلەی پابەندبون بە ئامانجە پیرۆزەكان و باوەربون بە دەستەبەركردنی بەرژەوەندیەكانی نەوەی دوارۆژ چەند بووە لە لای ئەم لایەن و جەماوەر و كادر و ئەندام و تاكی حزبی كوردیەوە. ئەوەی زۆرتر و بەجوانی دەركەوت و لەكاتی وادا نەبێت روون نابێتەوە" كە لایەن و كۆمەڵ و رەوتی وا بۆ خەڵك بە گشتی ئاشكرابوون كە نە خەتی سوور و نە بنەمای جێگیر؛ واتە سەوابتیان نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا بە هۆكاری تەسكبینیەوە دژەبەریان دەكرد، كەچی بۆ بە راست و رەوا پیشاندان و هێنانەوەی بەڵگەی قەناعەت پێهێنەر ئەڵتەرناتیڤێكیان بۆ پرسەكە و رێرەوی سیاسی كوردستان پێنەبوو، لەبەر ئەوەی كێشە واتە قەزیەیان نەبوو، تەنها بۆ هەندێك بەرژەوەندی و ئیدعای كویرانە نەبێت هیچ بیروباوەرێكیان لادەست ناكەوێت، بۆ خۆ یەكلایی كردنەوە بۆ بریاردان لەسەر ئەم جۆرە پرسە چارەنوسسازانەش خەڵك و لایەنی رەسەن و خاوەن بیروباوەری دەوێت .